

069/1

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
AVOKATI I POPULLIT
Seksioni i Administratës

Adresa: Bulevardi "Zhan D'Ark" Nr.2
Tiranë, Shqipëri

Tel/Fax: +355 4 2380 300/315
E-mail: ap@avokatipopullit.gov.al
www.avokatipopullit.gov.al

Nr. K3/Q3-2 Prot.
Nr. Dok. 201500807/2

Tiranë 11/08/2015

Lënda : *Kthim përgjigjeje rreth kërkesës për dhënie informacioni*

Drejtuar : **Qendra Res Publika**
Adresa: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa 24,
Hyrja 3, Ap.44,

TIRANE

Me Tuajën Nr.069/15, datë 25 Maj 2015, kërkon Institucionit të Avokati të Popullit të informoj rreth shkeljes së të drejtave të njeriut në ngjarjen e ndodhur më datë 01.04.2015, në vendburimin e naftës pranë Fshatin Marinëz, Fier, gjatë procesit të shpimit të pusit të naftës prej Shoqërisë "Bankers Petroleum Albania" Ltd.

Në kushtet kur kërkesa juaj gjen mbështetje në Ligjin Nr.8503, datë 30.06.1999 "Për të drejtën e informimit për dokumente zyrtare", neni 3, bashkëlidhur ju dërgojmë aktin e kërkuar;

Shkresë nr.K3/I26-7 Prot, datë 15.05.2015, e Institucionit të Avokatit të Popullit drejtuar organeve të përcaktuar në këtë shkresë.

KOMISIONERE

Etilda GJONAJ(SALIU)

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
AVOKATI I POPULLIT
Seksioni i Administratës

Adresa: Bulevardi: "Zhan D'Ark" Nr.2
Tiranë, Shqipëri

Tel/Fax: +355 4 2380 300/315
E-mail: ap@avokatipopullit.gov.al
ee.avokatipopullit.gov.al

Nr. *3/126-7* Prot.
Nr. Dok. 201500544/7

Tiranë *15/05/2015*

Lënda: *Rekomandime për marrje masash të nevojshme në mbrojtje të shëndetit, jetës, mjedisit si dhe pasurisë të banorëve të Fshatit Marinëz, Fier,*

Drejtuar : **Ilir Beqja**
Ministër i Shëndetësisë

Lefter Koka
Ministër i Mjedisit

Edmond Panariti
Ministër i Bujqësisë, Zvillimit Rural dhe Administrimit të Ujrave

Damian Gjiknuri
Ministër i Energjisë dhe Industrisë

TIRANE

Të nderuar zotërinj Ministra,

Institucioni i Avokatit të Popullit ka nisur hetimin administrativ me iniciativë për çështjen e ndodhur në datën 01.04.2015, në Vendburimin e Naftës, Marinëzë, gjatë shpimit të Pusit të Naftës nr.5761 prej operatorit privat, ka shkatuar shqetësime si dhe cënim të shëndetit dhe pasurisë së banorëve të Fshatit Marinëz, Fier.

Kjo ngjarje e ndodhur ka marrë vëmendjen maksimale të Institucionit të Avokatit të Popullit. Në mbrojtje të së drejtës së jetës, pasurisë së çdo personi të ndodhur në këtë zonë, Institucioni i Avokatit të Popullit më datë 01.04.2015, ka bërë të mundur dërgimin e grupit të punës për evidentimin e veprimtarisë së organeve të ndryshme shtetërore në mbrojtje të të drejtave të garantuara me ligj për të gjithë banorët e asaj zone.

Në mënyrë vijuese është bërë e mundur administrimi i të gjithë të dhënave të marra nëpërmjet verifikimeve dhe monitorimeve pranë objektit të vendngjarjes, takimet me banorët e zonës, takimeve dhe dokumentave zyrtare me organet e ndryshme të pushtetit vendor dhe qendror, të cilat kanë dhënë informacionin dinamik rreth situatës shëndetësore të banorëve të Fshatit Marinëz, Fier, ndotjes së mjedisit në këtë zonë si dhe dëmtimit të pasurive.

Institucioni i Avokatit të Popullit pavarësisht të gjitha veprimeve të kryera në mënyrë vazhduese, për të qënë sa më profesional ka marrë dhe ekspertizë nga jashtë nga ekspertë të kësaj fushe për të nxjerrë konkluzione të qarta, të pakontestueshme dhe të specializuara.

Nga studimi i të gjitha të dhënave të vëna në dispozicion dhe nga Institucionet shtetërore përgjegjëse ka rezultuar sa më poshtë:

- a) Të dhënat e marra prej organeve të caktuara shtetërore, si Qendra Shëndetësore Marinëz, Drejtoria Rajonale e Shëndetit, Fier, apo Instituti i Shëndetit Publik, bëjnë fjalë për përkeqësim të situatës së ndotjes të mjedisit dhe cënim të shëndetit të banorëve në këtë zonë. Statistikat e dhëna prej organeve në fjalë, si dhe shpjegimet e dhëna prej personelit mjeksor, tregojnë për ekzistencën e ndotjes së mjedisit tej normave të lejuara si dhe cënim të shëndetit të banorëve. Vetëm gjatë periudhës prej 15 ditëve nga ngjarja e ndodhur më datë 01.04.2015, në Qendrën Shëndetësore, Marinëz, apo Spitalin e Qytetit të Fierit, janë paraqitur afro 250 persona (*më shumë se 10% e banorëve të Fshatit Marinëz*) me simptoma të cilat vijnë si pasojë e ndotjes së mjedisit, ku ata jetojnë, nga gazrat e emëtuar në atmosferë gjatë fontanimit apo veprimtaria e përditëshme e nxjerrjes së naftës në këtë vendburim.
- b) Pas shpërthimit të pusit të naftës në Marinëz, edhe pse ka pasur shkak, nuk pati evakuime të banorëve të organizuara nga institucionet shtetërore përkatëse. Largimi i pjesshëm i banorëve u bë nga vetë subjekti i cili zhvillon veprimtarinë naftënxjerrëse, veçanërisht nga banesat që ishin më afër zonës së shpërthimit dhe që u dëmtuan më shumë nga ky incident.
- c) Në situatën e krijuar, institucionet shëndetësore rajonale dhe qendrore, edhe pse kanë realizuar analizat e nivelit toksik të mjedisit, veçanërisht të ajrit, të ujit të pijshëm të Marinëzës si dhe të disa mostrave toke, për aq sa informacion na është vënë në dispozicion, nuk kanë analizuar ndotjen e prodhimeve bujqësore dhe blegtorale në zonën e prekur në periudhën e parë të emergjencës. Ato janë duke u kryer tani, nga institucionet e bujqësisë dhe ushqimit, pas shfaqjes së ankesave dhe shqetësimeve të banorëve, për të cilat ende nuk kemi një informacion.
- d) Gjithashtu, nga dokumentacioni përkatës nuk është organizuar ndonjë punkt laboratorik fushor për analiza (eksprese) emergjente dhe në dinamikë për ajrin, ujrat, tokën dhe prodhimet bujqësore e blegtorale, sidomos për elementët

specifik me toksicitet të lartë që shoqërojnë zakonisht gazet, ujrat dhe naftën e puseve të naftës. Prania e të cilave në nivele toksike mund të kishte shkaktuar një tragjedi të vërtetë qysh në momentet e para të shpërthimeve (fontanës) të pusit nr. 5761 dhe të grifoneve.

- e) Referuar analizave laboratorike të Drejtorisë Rajonale Shëndetësore, Fier, dhe të Insitutit të Shëndetit Publik të datave 10 dhe 16 Prill 2015, pas shpërthimit të pusit të naftës në Marinzë, ka rezultuar prania e elementëve toksikë në ajër, në ujë dhe në tokë mbi normat e lejuara maksimale. **Kështu, prania e substancës toksike të gazit sulfhidrik(H_2S) në ajër ka qënë në disa mostra rreth 20 herë mbi normën e lejuar, ndërsa e gazit metan(CH_4) rreth 3-5 herë mbi normën e lejuar.** Në raste aksidentesh të tilla në zonat e banuara, zakonisht merren masa emergjente me monitorime ekspres dhe të vazhdueshëm të nivelit toksik të ajrit, duke përdorur jo vetëm aparate matëse laboratorike por edhe monitorë portativë dhe maska respiratore specifike, gjë që në rastin konkret nuk është bërë, ndoshta për shkak të mungesave organizative dhe instrumentave mbrojtës individualë dhe monitorues.
- f) Në një raport të Institutit të Shëndetit Publik, mbi vlerësimin e situatës mjedisore dhe shëndetësore në Marinzë, i datës 29.04.2015, **vihen në dukje një sërë shfaqjesh të theksuara simptomatologjike, karakteristike e ekspozimit të banorëve të Marinzës ndaj ndotësve të ajrit, të emëtuar nga komponimet e hidrokarbureve dhe gazrat shoqëruese toksike.** Këto simptoma lidhen me probleme pulmonare (*astma bronchiale, pneumoni dhe bronkite*), me lëkurën (*forma alergjike, prurite, dermatite, ekzema*), me djegie dhe skuqie të syve, shqetësime më të rralla për konfuzion mendor, marrje mendësh, tremorit (*dridhjes*), përgjumje, dhimbje koke, dhimbje barku, këputje trupore, shqetësime të theksuara nga lëkundjet sizmike të shpeshta. Në këtë raport jepen rezultatet e analizës së fenolit në urinën e 8 banorëve të Marinzës, përmbajtja e të cilit ka qënë rreth dyfishin e normës mjekësore.
- g) **Analizat e përsëritura të ajrit evidentojnë një rënie në krahasim me vlerat e ditëve të para pas incidentit.** Në raportin e mësipërm rekomandohet ndjekja e shërbimit shëndetësor të specializuar për banorët e Marinzës, një depistim i popullatës së zonës dhe vazhdimi i monitorimit të zonës lidhur me ndotjen mjedisore dhe risqet shëndetësore të derivuara prej tyre. Duhet theksuar se megjithë evidentimin e nivelit të lartë toksik të ajrit (siç u përmënd më sipër), banorët nuk janë larguar nga banesat por vazhduan jetën e tyre në mjedis toksik, gjë që nuk duhej lejuar nga organet shtetërore përkatëse. Pati largime sikurse u shprehëm më lart vetëm të disa familjeve.
- h) **Kjo neglizhencë nuk përjashton mundësinë e dëmtimeve shëndetësore anësore tek banorët e ekspozuar për kohë të gjatë në këtë mjedis toksik,**

veçanërisht tek fëmijët, personat në moshë të tretë, dhe në personat me probleme apo episode patologjike shëndetësore, të cilat evidentohen edhe në raportin e më sipërm të ISHP. Përmirësimi i mjedisit, e për rrjedhojë mbrojtja e shëndetit, jetës, pasurisë së individëve, përsa i përket ndotjes së tij nga elementët e emëtuar në zonën e Vendburimit Patos-Marinëz. Kjo situatë jo normale në zonën e Marinzës, në vlerësimin e Institucionit të Avokatit të Popullit, do të mund të shmanget e të mospërsëritet në rast dhe të respektimit të rekomandimit si më poshtë përcaktuar për secilën ministri.

Në bazë të të gjithë rezultate që dolën nga hetimi administrativ, me qëllim sigurimin e jetës, shëndetit dhe pronës së banorëve të zonës, Institucioni i Avokatit të Popullit, bazuar në nenin 63/3 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë, në të cilin parashikohet se : *“Avokati i Popullit ka të drejtë të bëjë rekomandime dhe të propozojë masa kur konstaton shkelje të të drejtave dhe lirive nga Administrata publike”,* si dhe nenit 21/b, se: *“Avokati i Popullit paraqet rekomandime për marrje masash për vënien në vend të së drejtës së shkelur tek organi administrativ që ka shkaktuar shkeljen”,*

REKOMANDON

1. Institucionet përgjegjëse të marrin masa për evakuimin e përkohshëm të banorëve nga zona me rrezikshmëri të lartë intoksikimi, deri në normalizimin e situatës së ndotjes në këtë zone, referuar sipas analizave të kryera deri në datën 16 Prill 2015.
2. Ministria e Mjedisit, Ministria e Shëndetësisë dhe Ministria e Bujqësisë, Zvillimit Rural dhe Administrimit të Ujrave të kryejnë të gjitha matjet e specializuara në mënyrë periodike për të mbajtur nën kontroll të vazhdueshëm dhe sistematik nivelin e ndotjes në vendburimin e Marinzës, në shkallë rajonale e më gjerë. Duke përfshirë kështu matjet e ndotjes të ajrit, tokës, shëndetit, të kulturave bujqësore dhe produkteve blegtorale, duke zhvilluar në mënyrë periodike (ditore apo javore) analiza mikrobiologjike, fiziko-kimike dhe toksikologjike të detajuar, karakteristike për të gjitha substancat toksike në mjedisin naftëmbajtës të Marinzës, me qëllim garantimin e shëndetit, jetës dhe pasurisë së banorëve të zonës së Marinzës, Fier. Të gjithë rezultatet periodike të jenë transparente dhe të aksesueshme për publikun.
3. Ministria e Shëndetësisë dhe Ministria e Mjedisit të kryejnë me përgjegjësi kontrollin sistematik për ruajtjen në mënyrë permanente të nivelit higjeno-sanitar, kimik, në të gjithë zonën e Vendburimit të Naftës në Marinëz, në përputhje me normat ndërkombëtare, për të shmangur çdo rrezik për jetën, shëndetin dhe pronën e banorëve.
4. Ministria e Shëndetësisë me strukturat e saj duhet të kryejë kontrollin shëndetësor të specializuar falas bashkë me ekzaminimet laboratorike mjekësore të nevojshme, për të gjithë banorët e Marinzës që janë ekspozuar

ndaj mjedisit toksik (ajër, ujra, tokë, bimë), si dhe të nevojës për trajtime suplementare të personave me komplikacione eventuale deri në kurimin e tyre falas.

5. Institucionet përgjegjëse duhet të marrin masa për moslejimin e konsumit të produkteve bujqësore dhe blektorale të prodhuara në zonën e ekzpozuar nga ndotja me elementë toksikë si dhe të bëhet çdo kompensim që lidhen me këto elementë banorëve të dëmtuar.
6. Institucionet përgjegjëse duhet të marrin masat për furnizimin me ujë të pijshëm të banorëve të zonës së Marinzës, në mënyrë të pandërprerë.
7. Ministria e Energjetikës duhet të marrë të gjitha masat për ruajtjen e nivelit të pastërtisë ekologjike të ajrit, ujrave, tokave dhe bimëve në të gjithë zonën, veçanërisht, kontrolli i ndotjeve të mjedisit nga derdhjet dhe rrjedhjet e naftës, ujrave të ndotura, mbeturinave të naftës ose të gazeve toksike nga pusët e naftës, nga rezervuarët, tubacionet ose autobotet e naftës, nga detonacionet ose shpërthime me pasoja sizmike dhe akustike ndaj zonave të banuara.
8. Institucionet përgjegjëse duhet të marrin masat e nevojshme për dëmshpërblim material dhe jo material në ndihmë të banorëve të Marinzës të dëmtuar që lidhen me pronën, shëndetin dhe jetën.
9. Institucionet përgjegjëse si ato të pushtetit vendor dhe ato qendror duhet të bëjnë transparente të gjithë vendimmarrjen e tyre lidhur me skemën e dëmshpërblimit dhe banorët që përfitojnë si dhe masën e dëmshpërblimit.
10. Ministria e Bujqësisë dhe ajo e Mjedisit në funksion të rehabilitimit të tokave bujqësore të Marinzës nga ndotjet toksike të tyre për shkak të shpërthimit të pusit të naftës, të marrin masat për të zbatuar projekte rehabilituese në këtë zonë. Ky projekt do të kishte për objekt përdorimin e teknologjisë dhe operacioneve përkatëse për çkripëzimin dhe detoksikimin e tokave bujqësore, hapjen dhe pastrimin e kanaleve ujëtare dhe kullues, mbjelljen e kulturave bujqësore në funksion të këtij qëllimi. Analizat agrokimike dhe toksikologjike periodike të tokës dhe të kulturave bujqësore.
11. Marrjen e nismës për ngritjen e një Komisioni Ekspertësh Shqiptar prej Këshillit të Ministrave, nën kryesinë e një antëtarit qeverie, për studimin e nevojës së shpërnguljeve të banorëve të Fshatit Marinëz, Fier në rast se jeta dhe shëndeti i tyre rrezikohet dhe në të ardhmen.

AVOKATI I POPULLIT

Igli TOTOZANI

